

Research Paper

Leading Schools: Challenges, Characteristics, and Achievements from the Perspective of Administrators

Mehdi Salehi^{*1} , Fatemeh Nosrati² , Zohreh Ebrahimi³ , Afshin Namdari⁴

¹ Assistant Professor, Department of Educational Sciences, University of Kurdistan, Kurdistan, Iran

² Master of Educational Management, University of Kurdistan, Kurdistan, Iran.

³ PhD in Educational Management, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran.

⁴ Secretary of Kermanshah Education Department, Kurdistan, Iran.

doi [10.22080/EPS.2025.29438.2349](https://doi.org/10.22080/EPS.2025.29438.2349)

Received:

June 7, 2025

Accepted:

October 14, 2025

Available**online:**

March 6, 2026

Keywords:

Progressive
Schools, Lived
Experiences,
Educational
Innovation,
Cultural Barriers

Abstract

Aim: As a new model in the educational system, progressive schools play an important role in improving the quality of education; therefore, this qualitative study aimed to examine the characteristics, obstacles, and consequences of progressive schools from the perspective of Kermanshah school principals.

Methodology: The research was conducted using an interpretive phenomenological approach and semi-structured interviews with 16 elementary and secondary school principals. Participants were selected using purposive sampling. Data analysis was performed using the Brown and Clark (2006) content analysis method and MAXqda software.

Results: The results showed that leading schools prioritize learner-centered education, the use of new technologies, and the development of practical skills by emphasizing characteristics such as fostering self-reflection, self-reliance, social awareness, a commitment to equality, and educating global citizens. However, these schools face obstacles such as traditional thinking governing the educational structure, passive attitudes, a lack of specialized human resources, and the incompatibility of educational programs with local contexts. These obstacles have limited the full realization of the capacities of leading schools. In contrast, the positive outcomes of these schools include the promotion of technical and technological capabilities, improving the quality of life of students, and strengthening social interactions with society. These findings emphasize the need to overcome structural and cultural challenges and provide targeted support for educational innovations.

Conclusions and suggestions: Leading schools, by emphasizing self-reflection and utilizing modern technology, have the potential to improve the quality of education, but structural and cultural challenges prevent the full realization of this potential. To overcome these obstacles, it is recommended to localize educational programs, empower teachers, and strengthen educational infrastructure.

Innovation and originality: : This study provides a local perspective on leading schools, focusing on the experiences of Kermanshah principals. Unlike previous quantitative studies, this qualitative research offers in-depth insights and practical solutions within the cultural context of Iran.

***Corresponding Author:** Mehdi Salehi

Address: Assistant Professor, Department of
Educational Sciences, University of Kurdistan,
Kurdistan, Iran **Code:**

Email: m.salehi@uok.ac.ir

Tel: 09183797399

Extended Abstract

Introduction

This qualitative study aimed to explore the characteristics, barriers, and consequences of creating progressive schools based on the lived experiences of school principals. The research was conducted with an interpretive phenomenological approach and through semi-structured interviews with 16 principals from elementary and secondary schools in Kermanshah city. Participants were selected using a criterion-based purposive sampling method, taking into account maximum diversity and achieving theoretical saturation. Data analysis was conducted using thematic analysis based on the Brown and Clark (2006) framework, and basic, organizing, and overarching themes were extracted and mapped using MAXqda software. The findings showed that the characteristics of progressive schools include fostering self-reflection and self-reliance, promoting global social awareness, commitment to equality and inclusion, educating global citizens, learner-centered education, paying attention to students' existential dimensions, using modern technology, and emphasizing skill-based and task-based learning. The barriers to establishing these schools included traditional thinking, passive attitudes, lack of models and strategies, superficiality, weak human resources, and incompatibility of programs with the local context. The consequences of establishing leading schools also included increasing technical and technological capabilities, improving students' personal and professional lives, promoting a culture of technological education, strengthening empathy and cooperation, reducing internal harmful factors, increasing interaction with the community, and continuously updating academic knowledge. This study emphasizes the necessity of overcoming cultural and structural barriers and strengthening educational leadership for the development of leading schools, and provides suggestions for future policy and research.

Methodology

The research was conducted using an interpretive phenomenological approach and semi-structured interviews with 16 elementary and secondary school principals. Participants were selected using purposive sampling. Data analysis was performed using the Brown and Clark (2006) content analysis method and MAXqda software.

Findings

The results showed that leading schools prioritize learner-centered education, the use of new technologies, and the development of practical skills by emphasizing characteristics such as fostering self-reflection, self-reliance, social awareness, a commitment to equality, and educating global citizens. However, these schools face obstacles such as traditional thinking governing the educational structure, passive attitudes, a lack of specialized human resources, and the incompatibility of educational programs with local contexts. These obstacles have limited the full realization of the capacities of leading schools. In contrast, the positive outcomes of these schools include the promotion of technical and technological capabilities, improving the quality of life of students, and strengthening social interactions with society. These findings emphasize the need to overcome structural and cultural challenges and provide targeted support for educational innovations.

Conclusion

This study demonstrated that progressive schools, by focusing on self-reflection, technology, and skill-based education, can enhance educational quality, yet cultural and structural barriers remain challenging. For the sustainable realization of these models, it is recommended to localize programs, strengthen teacher training, and improve educational infrastructure. Furthermore, future research could explore the effectiveness of these schools in underserved areas to provide more comprehensive solutions. These findings outline a clear path for advancing educational innovation in Iran.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Author contributed equally to the conceptualization and writing of the article. author approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

Author declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors extend heartfelt gratitude to all individuals committed to advancing knowledge and scientific progress. Special thanks are given to those who have provided invaluable academic, moral, and intellectual support throughout the course of this research.

مقاله پژوهشی

مدارس پیشرو: چالش‌ها، ویژگی‌ها و دستاوردها از نگاه مدیران

مهدی صالحی^{۱*} فاطمه نصرتی^۲ زهره ابراهیمی^۳ افشین نامداری^۴ ^۱استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه کردستان، کردستان، ایران..^۲کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه کردستان، کردستان، ایران.^۳دانش آموخته دکتری رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.^۴دبیر اداره کل آموزش و پرورش استان کرمانشاه، کردستان، ایران

doi 10.22080/EPS.2025.29438.2349

چکیده

کجvht تاریخ

دریافت:

۱۴۰۴/۰۳/۱۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۷/۲۲

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۲/۱۵

هدف: مدارس پیشرو به عنوان الگویی نوین در نظام آموزشی، نقش مهمی در ارتقای کیفیت آموزش دارند؛ بنابراین، این مطالعه کیفی با هدف بررسی ویژگی‌ها، موانع و پیامدهای مدارس پیشرو از دیدگاه مدیران مدارس کرمانشاه انجام شد.

روش‌شناسی: پژوهش با رویکرد پدیدارشناسی تفسیری و با مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با ۱۶ مدیر مدارس ابتدایی و متوسطه انجام شد. مشارکت‌کنندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. تحلیل داده‌ها با روش تحلیل مضمون براون و کلارک (۲۰۰۶) و نرم‌افزار MAXqda انجام شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مدارس پیشرو با تأکید بر ویژگی‌هایی چون پرورش خوداندیشی، خودتکایی، آگاهی اجتماعی، تعهد به برابری و تربیت شهروندان جهانی، به آموزش یادگیرنده‌محور، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و توسعه مهارت‌های عملی اولویت می‌دهند. با این حال، این مدارس با موانعی نظیر تفکرات سنتی حاکم بر ساختار آموزشی، نگرش‌های منفعلانه، کمبود منابع انسانی متخصص و ناسازگاری برنامه‌های آموزشی با زمینه‌های محلی مواجه‌اند. این موانع، تحقق کامل ظرفیت‌های مدارس پیشرو را محدود کرده‌اند. در مقابل، پیامدهای مثبت این مدارس شامل ارتقای توانمندی‌های فنی و تکنولوژیکی، بهبود کیفیت زندگی دانش‌آموزان و تقویت تعاملات اجتماعی با جامعه است. این یافته‌ها بر ضرورت غلبه بر چالش‌های ساختاری و فرهنگی و حمایت هدفمند از نوآوری‌های آموزشی تأکید دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها: مدارس پیشرو با تأکید بر خوداندیشی و بهره‌گیری از فناوری نوین، قابلیت ارتقای کیفیت آموزش را دارند، اما چالش‌های ساختاری و فرهنگی مانع تحقق کامل این ظرفیت هستند. برای غلبه بر این موانع، بومی‌سازی برنامه‌های آموزشی، توانمندسازی معلمان و تقویت زیرساخت‌های آموزشی پیشنهاد می‌شود.

نوآوری و اصالت: این مطالعه با تمرکز بر تجارب مدیران کرمانشاه، نگاهی بومی به مدارس پیشرو ارائه داده است. برخلاف مطالعات کمی گذشته، این تحقیق کیفی دیدگاه‌های عمیق و راهکارهای عملی در بستر فرهنگی ایران مطرح می‌کند.

کلیدواژه‌ها:

مدارس پیشرو،
تجارب زیسته،
نوآوری
آموزشی، موانع
آموزشی

* نویسنده مسئول: مهدی صالحی

آدرس: استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه کردستان،

کردستان، ایران

ایمیل: m.salehi@uok.ac.ir

تلفن:

مقدمه

مدارس پیشرو با هدف فاصله گرفتن از روش‌های سنتی و تمرکز بر یادگیری تجربی، خوداندیشی و پرورش مهارت‌های عملی شکل گرفتند (Najafbeigi, 2018). نظریه‌پردازانی مانند ماریا مونته‌سوری، یوهان پستالوزی و فریدریش فروبل با تأکید بر استقلال دانش‌آموزان و آموزش مبتنی بر نیازهای فردی، پایه‌های نظری این جنبش را بنا نهادند. مونته‌سوری معتقد بود آموزش باید قوای ذهنی کودکان را از طریق تمرین حواس و مهارت‌هایی مانند دقت و مقایسه تقویت کند، به گونه‌ای که دانش‌آموزان بتوانند به صورت مستقل به یادگیری ادامه دهند (Anker, 2018). این دیدگاه همراه با ایده‌های سایر پیشگامان، مانند لیتهارت که آموزش را با محیط زندگی و مهارت‌های عملی مانند کشاورزی و صنایع دستی تلفیق کرد، به تحولات عمیقی در نظام‌های آموزشی منجر شد (Najafbeigi, 2018). مدارس پیشرو امروزی با تکیه بر اصول مترقی، از مدل‌های سنتی متمایز شده‌اند. برخلاف رویکرد سنتی که بر کمیت ورودی‌ها (مانند منابع مالی و زیرساخت‌ها) تمرکز دارد، مدارس پیشرو بر کیفیت خروجی‌ها، تعاملات انسانی و فرآیندهای یادگیری تأکید می‌کنند (Azarinia et al., 2020). این مدارس با برنامه‌هایی مانند هنر، ورزش و گردش‌های آموزشی، انگیزه و مشارکت دانش‌آموزان را افزایش می‌دهند و محیطی جذاب و پویا ایجاد می‌کنند (Beker, 2017). به عنوان مثال، لیتهارت با طراحی برنامه‌هایی که دانش‌آموزان را با پرورش گیاهان، دامداری و صنایع دستی آشنا می‌کرد، معتقد بود که مدرسه باید جهان را به کلاس درس بیاورد و دانش‌آموزان را برای زندگی واقعی آماده کند (Najafbeigi, 2018). این رویکرد که آزادی عمل دانش‌آموزان را در چارچوب مسئولیت‌پذیری ترویج می‌کند، همچنان مدل‌های آموزشی نوین را به عنوان بستری برای نوآوری آموزشی الهام می‌بخشد (Harris & Jones, 2024).

ویژگی‌های کلیدی مدارس پیشرو شامل پرورش خوداتکایی، تربیت شهروندان جهانی، تعهد به برابری و شمول و آموزش مهارت‌های زندگی است (Landi, 2018). این مدارس نه تنها به آموزش علوم، ریاضیات و زبان می‌پردازند، بلکه با گنجانیدن فعالیت‌های خلاقانه و عملی، دانش‌آموزان را به مشارکت فعال تشویق می‌کنند (Serto, 2019). پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که استفاده از فناوری‌های نوین، مانند پلتفرم‌های یادگیری دیجیتال، می‌تواند کیفیت آموزش را در این مدارس بهبود بخشد اما فناوری به تنهایی کافی نیست و باید با برنامه‌های بومی‌سازی شده همراه شود (Lee & Kim, 2024؛ Zhang et al., 2025). تلفیق مؤثر فناوری با برنامه‌های آموزشی، فرصت‌های یادگیری را افزایش داده و به معلمان امکان می‌دهد تا روش‌های تدریس خود را شخصی‌سازی کرده و بر نیازهای متنوع دانش‌آموزان تمرکز کنند (Ruhi et al., 2024). در این راستا مدارس پیشرو با تمرکز بر نیازهای دانش‌آموزان و زمینه‌های فرهنگی به دنبال ایجاد تعادل بین نوآوری و سنت هستند (Nguyen & Tran, 2024). با وجود مزایای متعدد، توسعه مدارس پیشرو با موانع قابل توجهی مواجه است. تفکر سنتی، نگرش‌های منفعل،

کمبود منابع انسانی آموزش‌دیده و ناسازگاری برنامه‌ها با زمینه‌های محلی از جمله چالش‌های اصلی هستند (Kortnii, 2019؛ Patel & Kumar, 2019). در ایران، بر اساس گزارش‌های رسمی وزارت آموزش و پرورش، در پایان سال تحصیلی ۱۳۹۲، تنها ۳۶۶۰ مدرسه از مجموع ۱۲۰ هزار مدرسه فعال در کشور در سلسله‌مراتب ۱ تا ۳ پیش‌روسازی قرار داشتند که نشان‌دهنده کندی پیشرفت در تحقق اهداف سند تحول بنیادین است (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۴). همچنین، مطالعه تجربی ال Zanoouzi et al (2023) نشان داد که عواملی نظیر کمبود بودجه، مقاومت فرهنگی و ضعف زیرساخت‌ها از موانع اصلی شکل‌گیری مدارس پیشرو در ایران هستند، که این یافته‌ها نیز بر چالش‌های عملیاتی در اجرای برنامه‌های متری تأکید دارند. این موانع در کشورهای کمتر توسعه‌یافته به دلیل ساختارهای متمرکز آموزشی و محدودیت‌های مالی تشدید می‌شوند (Rahimi & Ebrahimi, 2022). به‌عنوان مثال، در بسیاری از مناطق، نبود مدل‌های بومی برای اجرای برنامه‌های متری، مدارس را در دستیابی به اهداف پیشرو ناکام می‌گذارد (Chen & Li, 2025).

نقش مدیران به‌عنوان رهبران آموزشی در موفقیت یا ناکامی مدارس پیشرو حیاتی است. مدیران از طریق برنامه‌ریزی استراتژیک، مدیریت منابع و ایجاد فرهنگ نوآوری می‌توانند موانع را کاهش دهند و فرصت‌های یادگیری را گسترش دهند (Hey, 2017). تجارب زیسته مدیران که شامل مواجهه با چالش‌های عملی و تصمیم‌گیری در شرایط پیچیده است، بینش‌های ارزشمندی درباره پویایی‌های نوآوری آموزشی ارائه می‌دهد (Johnson & Lee, 2024).

مطالعات متعددی به بررسی کیفیت، چالش‌ها و ویژگی‌های مدارس پیشرو پرداخته‌اند که هر یک از جنبه‌های مختلف این نوع مدارس را مورد توجه قرار داده‌اند. در مطالعه‌ای (Cheravandeh & Ghazanfari, 2023) به نقش سواد رسانه‌ای معلمان و تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان در مدارس پیشرو پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که معلمان باید دارای توانمندی‌های تخصصی، تفکر علمی به‌روز، مهارت‌های میدانی و کلاسی، قدرت تحلیل و تصمیم‌گیری قوی باشند تا بتوانند خلاقیت و نوآوری را در مدارس پیشرو ایجاد کرده و دانش‌آموزان پیشرو را تربیت کنند. این پژوهش نقش کلیدی سواد رسانه‌ای و توانمندی‌های تخصصی معلمان را در ایجاد فضای خلاق و نوآورانه در مدارس پیشرو برجسته می‌سازد. با این حال، این مطالعه به‌طور خاص به محدودیت‌های سواد رسانه‌ای در بسترهای فرهنگی متفاوت توجه نکرده و ممکن است تمرکز بیش‌ازحد بر این مهارت، ابعاد مدیریتی و اجتماعی را که در فرهنگ‌های محلی اهمیت دارند، نادیده بگیرد. از طرف دیگر تمرکز زیاد بر سواد رسانه‌ای ممکن است سایر ابعاد مهم مدیریتی و فرهنگی مدارس پیشرو را کمرنگ کند و نیاز به رویکردی جامع‌تر احساس می‌شود. در پژوهشی دیگر (Zanoouzi et al., 2023) عوامل مؤثر بر شکل‌گیری مدارس پیشرو در نظام آموزش و پرورش ایران را بررسی کردند و دریافتند که مؤلفه‌های مدیریت و رهبری، پژوهش، آموزش، منابع انسانی، بودجه، زیرساخت‌ها و فناوری از عوامل اصلی هستند که مؤلفه آموزشی بیشترین سهم را در این میان دارد. هرچند این پژوهش به زمینه بومی پرداخته، اما تحلیل انتقادی آن از ناسازگاری این عوامل با محدودیت‌های ساختاری موجود، مانند کمبود بودجه یا مقاومت فرهنگی، ضعیف است و نیازمند بررسی عمیق‌تر است. (2019) در پایان‌نامه‌ای (Abbasi & Soleimanh, 2019) به شناسایی ویژگی‌های مدارس پیشرو و تطبیق آن با شرایط مدارس اردبیل پرداختند. یافته‌های آنان نشان داد که منابع انسانی شایسته و کارآمد، زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، بافتار

یاددهی-یادگیری و قوانین و فرهنگ سازمانی در مدارس پیشرو نسبت به مدارس عادی در سطح مطلوب‌تر و بالاتری قرار دارند. این نتایج تأکید می‌کند که مدارس پیشرو از نظر انسانی، فناوری و ساختاری مزیت قابل توجهی نسبت به مدارس معمولی دارند. با این وجود، این مطالعه به چالش‌های عملیاتی تطبیق این ویژگی‌ها در مناطق با منابع محدود توجه کافی نکرده و ممکن است نتایج آن بیش‌ازحد خوش‌بینانه باشد. (Kim & Park, 2025) در پژوهش خود به بررسی نقش فناوری‌های نوین در فرایند یاددهی-یادگیری مدارس پیشرو می‌پردازند و بر اهمیت به‌کارگیری ابزارهای دیجیتال و نرم‌افزارهای پیشرفته تأکید می‌کنند. یافته‌ها نشان می‌دهد که استفاده مؤثر از فناوری می‌تواند تعامل دانش‌آموزان را افزایش داده و یادگیری فعال را تسهیل کند. این پژوهش همچنین چالش‌های مربوط به آموزش معلمان در زمینه فناوری و نیاز به حمایت‌های ساختاری را برجسته می‌کند. اهمیت این تحقیق در توجه به تلفیق فناوری و آموزش در مدارس پیشرو است که می‌تواند کیفیت آموزش را بهبود بخشد و زمینه‌ساز نوآوری در مدارس شود. با این حال، این مطالعه که در بسترهای پیشرفته انجام شده، به محدودیت‌های دسترسی به فناوری در کشورهای در حال توسعه توجه کافی ندارد و ممکن است راهکارهای آن به‌طور کامل قابل تعمیم نباشد. (Smith & Johnson, 2024) در مطالعه خود به بررسی توسعه حرفه‌ای معلمان و مدیران مدارس پیشرو می‌پردازد و نشان می‌دهد که برنامه‌های توسعه حرفه‌ای مؤثر می‌توانند به بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک کنند. پژوهش با تحلیل متاآنالیزهای متعدد، تأثیر مثبت اما محدود آموزش‌های حرفه‌ای بر نتایج یادگیری را مستند کرده است. اهمیت این مطالعه در ارائه چارچوب نظری نوین برای توسعه حرفه‌ای معلمان است که بر یادگیری مستمر، بازخورد و کاربرد عملی تأکید دارد. این رویکرد می‌تواند به مدیران و سیاست‌گذاران کمک کند تا برنامه‌های آموزشی مؤثرتری طراحی کنند که با نیازهای واقعی مدارس پیشرو هماهنگ باشد. اما این پژوهش به تفاوت‌های فرهنگی در پذیرش این برنامه‌ها، به‌ویژه در جوامع با ساختار سنتی، کمتر پرداخته و نیاز به بومی‌سازی دارد. (Miller, 2024) در پژوهش خود بر یادگیری مبتنی بر پروژه و توسعه مهارت‌های قرن بیست‌ویکم در مدارس پیشرو تمرکز دارد. او نشان می‌دهد که مدارس پیشرو با تأکید بر پروژه‌های عملی و مهارت‌های حل مسئله، توانمندی‌های دانش‌آموزان را در زمینه‌های مختلف افزایش می‌دهند. این مطالعه اهمیت آموزش فراگیر و کاربردی را در پرورش دانش‌آموزان خلاق و مستقل برجسته می‌کند. همچنین، به چالش‌های اجرایی این رویکردها در محیط‌های آموزشی واقعی اشاره دارد و ضرورت حمایت‌های مدیریتی و منابع کافی را تأکید می‌کند. با این حال، این پژوهش که عمدتاً بر بسترهای غربی متمرکز است، به محدودیت‌های منابع و زیرساخت‌های آموزشی در مناطق محروم توجه نکرده و نیاز به تطبیق با شرایط محلی را نادیده گرفته است. (Rivera, 2021) در پژوهشی درباره مدارس پیشرو در مناطق فقیر، اهمیت نقش مدیران در بهبود موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان کم‌درآمد را تأکید کرد و نشان داد که سیاست‌های مشارکتی و حمایت مالی از عوامل کلیدی موفقیت این مدارس است. یافته‌های او بر ضرورت ایجاد روابط قوی میان مدرسه، خانواده و جامعه برای ارتقای کیفیت آموزش در این مناطق تأکید دارد و راهبردهایی برای مشارکت همه ذی‌نفعان ارائه می‌دهد. هرچند این پژوهش برای مناطق محروم مفید است، اما بستر فرهنگی با ساختار قبیله‌ای یا خانوادگی متفاوت است و نیاز به تحلیل عمیق‌تر شرایط محلی دارد. (Dematthews, 2021) در مطالعه‌ای درباره مدارس فراگیر پیشرو، نقش مهم مدیران را در مواجهه با چالش‌های مرتبط با نژاد، ناتوانی، پیشینه خانوادگی و زبان برجسته کرد و نشان داد که مدیران برای ایجاد تغییرات معنادار باید از شیوه‌های متنوع رهبری بهره ببرند. این پژوهش به اهمیت

انعطاف‌پذیری و رویکردهای عدالت اجتماعی در رهبری مدارس پیشرو اشاره دارد و چالش‌های مدیریتی در زمینه تنوع فرهنگی را تحلیل می‌کند. با این حال، تنوع فرهنگی بیشتر بر محور زبان‌ها و قومیت‌ها متمرکز است و این مطالعه به‌طور خاص به این جنبه توجه نکرده است. (Alzaidien et al., 2019) در پژوهشی در اردن به دو دیدگاه کلیدی دست یافتند: ضرورت به‌کارگیری معلمان خلاق و ذهن‌آگاه و استفاده از راهبردهای نوین تدریس و ارزشیابی با معیارهای مشخص برای تحقق مدارس پیشرو. این مطالعه بر اهمیت نوآوری و خلاقیت در فرآیندهای آموزشی تأکید کرده و راهکارهایی برای بهبود کیفیت یاددهی-یادگیری ارائه می‌دهد که می‌تواند در مدارس مشابه به کار گرفته شود. اما این پژوهش به موانع فرهنگی و ساختاری در بسترهای غیرغربی توجه کافی نداشته و ممکن است راهکارهای آن به‌طور کامل قابل اجرا نباشد. (Labis et al., 2016) نحوه ارزشیابی در مدارس پیشرو را مورد بررسی قرار دادند و ویژگی‌های آن را شامل فراگیری، استمرار، تنوع شیوه‌ها، چندمعیاری بودن، به موقع بودن و دانش‌آموزمحوری دانستند که نشان‌دهنده رویکرد جامع و دانش‌آموز محور در این مدارس است. این پژوهش اهمیت ارزشیابی مستمر و متنوع را در بهبود فرایند یاددهی-یادگیری تأکید می‌کند و نقش فعال دانش‌آموزان در این فرایند را برجسته می‌سازد. با این حال، این مطالعه به پیچیدگی‌های اجرایی این نوع ارزشیابی در سیستم‌های آموزشی با محدودیت منابع کمتر پرداخته است. (Hamid, 2016) در پژوهشی در مالزی به بینش معلمان نسبت به کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در مدارس پیشرو پرداخت و دریافت که اگرچه معلمان نگرش مثبتی دارند، اما این باورها به طور کامل در کلاس‌های درس اجرا نمی‌شوند که نشان‌دهنده فاصله میان نگرش و عمل است. این مطالعه بر نیاز به حمایت‌های ساختاری و آموزش‌های عملی برای معلمان جهت تسهیل استفاده مؤثر از فناوری تأکید دارد. (Komar et al., 2016) آمادگی معلمان در به‌کارگیری فناوری‌های نوین در مدارس پیشرو را بررسی کردند و دریافتند که استفاده از رایانه‌ها و نرم‌افزارهای پیشرفته، مؤلفه‌ای اساسی در ایجاد مدارس پیشرو است. این پژوهش به چالش‌های فنی و آموزشی معلمان در به‌کارگیری فناوری اشاره دارد و ضرورت آموزش‌های تخصصی و منابع کافی را مطرح می‌کند. با این حال، این مطالعه به تفاوت‌های دسترسی به فناوری در مناطق شهری و روستایی توجه نکرده و نیاز به بومی‌سازی دارد.

(Yas et al, 2015) در مطالعه‌ای در کره شمالی و شیلی تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر آموزش و یادگیری را بررسی کردند و نشان دادند که موفقیت این فناوری‌ها وابسته به دسترسی مناسب، ارزشیابی مطلوب و ایجاد انگیزش عمومی است. این تحقیق بر اهمیت فراهم آوردن زیرساخت‌های لازم و طراحی برنامه‌های آموزشی سازگار با فناوری تأکید دارد تا تأثیر مثبت فناوری بر یادگیری تحقق یابد. این نتایج حاکی از آن است که فناوری به‌تنهایی کافی نیست و نیازمند مدیریت مؤثر و برنامه‌ریزی استراتژیک است، که به نقش محوری مدیران در هدایت این فرآیندها اشاره دارد. با این وجود، این پژوهش به تفاوت‌های فرهنگی و اقتصادی بین مناطق مختلف توجه کافی ندارد و ممکن است راهکارها در بسترهای متفاوت به‌طور یکسان مؤثر نباشند. در همین راستا، نقش رهبری در موفقیت مدارس پیشرو نیز مورد توجه قرار گرفته است. (Day & Gurr, 2014) در کتاب خود ویژگی‌های مدارس پیشرو را شامل دانش و فراست مدیران در هدایت فعالیت‌های مدرسه، همسان‌سازی بافت مدرسه با فناوری‌های نوین، رهبری مبتنی بر ارزش‌ها و نگه‌داشت رهبری موفق در محیط‌های چندفرهنگی دانستند. همچنین تأکید کردند که استفاده از نیروی انسانی ذهن‌آگاه برای تحقق یادگیری اثربخش در مدارس پیشرو ضروری است. این پژوهش‌ها نقش کلیدی رهبری و مدیریت را در موفقیت مدارس پیشرو نشان می‌دهد و بر ضرورت هماهنگی

بین زیرساخت‌های فناوری و رهبری تحول‌آفرین تأکید دارند تا موانع اجرایی در مدارس پیشرو کاهش یابد و نتایج مثبت آن‌ها، مانند ارتقای کیفیت یادگیری، محقق شود. هرچند این دیدگاه جهانی است، اما ممکن است به دلیل محدودیت‌های منابع و ساختار متمرکز، اجرای این مدل‌ها با چالش‌های خاص مواجه شود که نیازمند تحلیل انتقادی بیشتر است.

این پژوهش با تمرکز بر تجارب زیسته مدیران مدارس کرمانشاه، ویژگی‌ها، موانع و پیامدهای مدارس پیشرو را بررسی کرده و رویکردی بومی ارائه می‌دهد. برخلاف مطالعات پیشین که عمدتاً بر جنبه‌های نظری، برنامه‌های درسی یا ساختارهای کلان متمرکز بودند (Lee & Kim, 2024; Azarinia et al., 2020) این مطالعه با بهره‌گیری از دیدگاه‌های عملی مدیران، دیدگاهی نوآورانه و متمایز ارائه می‌کند که ابعاد کیفی نظیر برداشت‌ها، نگرش‌ها و چالش‌های عملیاتی را در بستر فرهنگی ایران برجسته می‌سازد. ضرورت این پژوهش در پر کردن شکاف میان اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و واقعیت‌های اجرایی نظام آموزشی ایران نهفته است. بسیاری از تلاش‌ها برای تحقق مدارس پیشرو به دلیل نبود مدل‌های بومی، فقدان درک مشترک از مفهوم مدرسه پیشرو و ناسازگاری برنامه‌ها با شرایط و فرهنگ محلی به نتیجه مطلوب نرسیده‌اند. این ناسازگاری‌ها، همراه با موانعی نظیر تفکرات سنتی، کمبود منابع انسانی متخصص و ضعف زیرساخت‌ها، کارآمدی اقدامات را کاهش داده و مانع دستیابی به جایگاه واقعی مدارس پیشرو شده است.

این مطالعه با هدف پاسخ به این پرسش اصلی که «مدارس پیشرو چه ویژگی‌ها، موانع و پیامدهایی دارند و تحقق آن‌ها در چه بسترهایی ممکن است؟»، به شناسایی ابعاد مغفول‌مانده و شرایط تحقق واقعی این مدارس می‌پردازد. نوآوری پژوهش در تلفیق تجارب عملی مدیران با چارچوب‌های نظری و ارائه راهکارهای کاربردی، نظیر تقویت زیرساخت‌های آموزشی، طراحی برنامه‌های بومی‌سازی‌شده و ارتقای آموزش حرفه‌ای معلمان، برای غلبه بر موانع موجود است. نتایج این پژوهش می‌تواند الگویی عملی برای توسعه پایدار نظام آموزشی ارائه دهد که نه تنها کیفیت آموزش را بهبود می‌بخشد، بلکه به پرورش نسلی توانمند و متناسب با نیازهای قرن ۲۱ کمک می‌کند. این رویکرد، افق‌های تازه‌ای برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آموزشی در راستای توسعه مدارس پیشرو فراهم می‌آورد.

روش‌شناسی

این پژوهش با رویکرد کیفی و در چارچوب پارادایم تفسیری انجام شد تا به بررسی عمیق تجارب زیسته مدیران مدارس پیشرو (ابتدایی و متوسطه) شهر کرمانشاه پرداخته شود. برای این منظور از راهبرد پدیدارشناسی توصیفی بهره گرفته شد که با هدف شناخت ساختارهای تجربه زیسته و ادراکات افراد دست اول نسبت به پدیده مورد مطالعه، روش مناسبی برای تحلیل داده‌ها محسوب می‌شود.

جامعه آماری شامل مدارس ابتدایی و متوسطه پیشرو در شهر کرمانشاه بود و نمونه‌گیری به صورت هدفمند و ملاک‌محور انجام شد. فرآیند انتخاب مصاحبه‌شوندگان با شناسایی اولیه مدارس پیشرو بر اساس معیارهای مشخص، شامل جوایز آموزشی، گزارش‌های رسمی از نوآوری‌های تدریس و بازخورد مثبت والدین، آغاز شد. سپس، از میان مدیران این مدارس، افرادی انتخاب شدند که تجربه مستقیم در مدیریت برنامه‌های نوآورانه داشتند و تنوع در جنسیت، سن و سابقه مدیریتی آن‌ها مدنظر قرار گرفت تا نمایانگر طیف گسترده‌ای از دیدگاه‌ها باشند. برای تضمین حداکثر تنوع، تلاش شد تا از مدیران زن و مرد، با سابقه کاری متفاوت (از ۵ تا ۳۱ سال) و از مناطق

مختلف جغرافیایی شهر کرمانشاه (مانند مرکز شهر، مناطق حاشیه‌ای و روستاهای نزدیک) انتخاب شوند. این تنوع به‌منظور پوشش طیف گسترده‌ای از تجربیات و چالش‌ها، از جمله تفاوت‌های فرهنگی و اقتصادی، طراحی شد. در نهایت، ۱۶ مدیر با سابقه مدیریتی و تحصیلات متنوع در این پژوهش شرکت کردند که تحصیلات آن‌ها شامل ۹ نفر با مدرک کارشناسی و ۷ نفر با مدرک کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط با علوم تربیتی بود. مقطع فعالیت مدیران شامل ابتدایی (۸ نفر) و متوسطه (۸ نفر) بود. این ویژگی‌ها تنوع و تجربه کافی را برای بررسی ویژگی‌ها، موانع و پیامدهای مدارس پیشرو تضمین کرد.

داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون بر اساس مدل (Braun & Clarke, 2006) استفاده شد. این فرآیند در شش مرحله انجام شد که شامل بازخوانی دقیق متون مصاحبه، کدگذاری اولیه، استخراج مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر و ترسیم شبکه مضامین بود. در مرحله اول، متن کامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با مدیران مدارس کرمانشاه چندین بار بازخوانی شد تا آشنایی عمیقی با محتوای داده‌ها حاصل شود. در مرحله دوم، کدگذاری اولیه انجام گرفت که طی آن بخش‌های معنادار متن با کدهای توصیفی برچسب‌گذاری شدند. در مرحله سوم، کدهای اولیه گروه‌بندی شدند تا مضامین پایه شناسایی شوند. در مرحله چهارم، مضامین پایه در قالب مضامین سازمان‌دهنده دسته‌بندی شدند. در مرحله پنجم، مضامین فراگیر استخراج شدند که نمایانگر مفاهیم کلی داده‌ها بودند. در نهایت، در مرحله ششم، شبکه مضامین ترسیم شد تا روابط بین مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر به‌صورت بصری نمایش داده شود و انسجام تحلیل تضمین گردد. این فرآیند به‌صورت چرخه‌ای و با بازنگری مستمر انجام شد تا مضامین به‌طور کامل داده‌ها را منعکس کنند. اعتبار یافته‌ها با استفاده از روش‌های مختلفی تأمین گردید. بررسی توسط مشارکت‌کنندگان انجام شد تا اطمینان حاصل شود که تفسیرها با تجارب زیسته آن‌ها سازگار است. علاوه بر این، از مثلث‌سازی با مشورت اساتید و کارشناسان حوزه مدیریت آموزشی و مقایسه یافته‌ها با مطالعات مشابه استفاده شد تا اعتبار داده‌ها تقویت شود. این فرآیندها به‌طور جمعی به افزایش قابلیت اعتماد و صحت نتایج این پژوهش کمک کرد.

شرکت‌کنندگان این پژوهش شامل ۱۶ مدیر از مدارس پیشرو شهر کرمانشاه بودند که به‌صورت هدفمند انتخاب شدند. تحصیلات آن‌ها شامل ۹ نفر با مدرک کارشناسی و ۷ نفر با مدرک کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط با مدیریت آموزشی یا علوم تربیتی بود. سابقه مدیریتی آن‌ها بین ۵ تا ۳۱ سال (با میانگین ۱۷ سال) و مقطع فعالیت آن‌ها شامل ابتدایی (۸ نفر) و متوسطه (۸ نفر) بود. این ویژگی‌ها تنوع و تجربه کافی را برای بررسی ویژگی‌ها، موانع و پیامدهای مدارس پیشرو تضمین کرد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها منجر به شناسایی ۱۸۷ مضمون پایه، ۲۳ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول و سه مضمون فراگیر شد که در پاسخ به پرسش‌های پژوهشی ماهیت و ویژگی‌ها، چالش‌ها و موانع و آثار و نتایج مدارس پیشرو (سازمان‌دهی شدند که در ادامه تشریح می‌شوند. این مدل استخراجی بر اساس چارچوب پارادایم تفسیری و روش تحلیل مضمون (Braun & Clarke, 2006) توسعه یافت، که با نظریه‌های پداگوژی نوین (Tomlinson et al., 2023) و توسعه پایدار آموزشی (Arefi, 2023) هم‌راستا است. همچنین مضامین فراگیر مانند

«ماهیت و ویژگی‌های مدارس پیشرو» با نظریه یادگیری‌محور (Keykhia et al., 2023) و «چالش‌ها و موانع» با مقاومت فرهنگی در برابر نوآوری (Darabi et al., 2013) هم‌خوانی دارند.

یافته‌های مربوط به پرسش اول پژوهش، ماهیت و ویژگی‌های مدارس پیشرو را در ۱۰ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول نشان می‌دهند. این ویژگی‌ها شامل توسعه خوداندیشی و خوداتکایی دانش‌آموزان، افزایش درک تحولات اجتماعی در سطح جهانی، تعهد به برابری و شمول، تربیت شهروند جهانی، یاددهی سنت و اصول صحیح جامعه، پداگوژی یادگیری‌محور، توجه همه‌جانبه به ابعاد وجودی و شخصیتی دانش‌آموزان، اتکا بر آموزش فناورانه نوین، آموزش مبتنی بر مهارت‌محوری و یادگیری کارمحور هستند که در جدول زیر به مضامین فراگیر و برخی از مضامین سازمان‌دهنده و پایه ماهیت و ویژگی‌های مدارس پیشرو اشاره شده است:

جدول ۲. مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه ماهیت و ویژگی‌های مدارس پیشرو

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده سطح دوم	مضامین سازمان‌دهنده سطح اول	مضامین پایه
	توسعه خوداندیشی و خوداتکایی دانش‌آموزان	خودآگاهی دانش‌آموزان، درک مفهوم مستقل بودن، وابسته بار نیامدن یادگیرندگان، اصرار بر استفاده از اندیشه و تفکرات شخصی، تقویت حس باورمندی دانش‌آموزان، به‌روز نگهداشتن اندیشه و تفکرات در زمینه یادگیری، بالا رفتن قدرت حل مسئله به صورت انفرادی، تشویق دانش‌آموزان به تفکر مستقل، اتخاذ تصمیمات صحیح، مسئولیت‌پذیری در قبال انتخاب‌های خویش.	
مدارس پیشرو	ماهیت و ویژگی‌های مدارس پیشرو	استفاده بجا و فعالانه از فناوری‌های نوین در فرآیند یادگیری، استفاده معلمان از نرم‌افزارهای آموزشی، بکارگیری پلتفرم‌های آموزشی آنلاین، استفاده از ویدئوکنفرانس‌های آموزشی از راه دور، مسلط بودن دانش‌آموزان بر وسایل تکنولوژی در جریان یادگیری	
	آموزش مبتنی بر مهارت‌محوری	ارائه فرصت‌های عملی در مدرسه، ارائه محتوای مبتنی بر مهارت، بنای روابط کاری بیرون از مدرسه، توسعه خلاقیت مهارتی، توانمندی در حل مسئله، تقویت اخلاق کاری دانش‌آموزان، تقویت مهارت کار تیمی در دانش‌آموزان، افزایش سطح مهارت‌های عملی و فنی دانش‌آموزان.	

به عنوان مثال، خوداندیشی و خوداتکایی دانش‌آموزان از طریق تقویت خودآگاهی و تشویق به تفکر مستقل

پرورش می‌یابد. یکی از مدیران اظهار داشت: «ویژگی مدرسه ما این است که دانش‌آموزان از وقت و زمان خودشان بهترین استفاده را بکنند و فکر و ذهنشان را به‌روز نگه دارند، آنقدر با مسائل و مشکلات مواجه بشوند و سعی کنند آن را حل کنند تا به این باور برسند که خودشان از پس مشکلات برمی‌آیند» (مصاحبه‌شونده شماره ۶). این نقل‌قول با مضمون پایه «تشویق دانش‌آموزان به تفکر مستقل» و مضمون سازمان‌دهنده «توسعه خوداندیشی و خوداتکایی» هم‌راستاست و با نظریه خودتنظیمی یادگیری (Tomlinson et al., 2023) پشتیبانی می‌شود. این ویژگی‌ها نشان‌دهنده تمرکز مدارس پیشرو بر پرورش دانش‌آموزانی مستقل، آگاه به مسائل جهانی و متعهد به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی است.

شکل ۱. ماهیت و ویژگی‌های مدارس پیشرو

پرسش دوم پژوهش به شناسایی چالش‌ها و موانع ایجاد مدارس پیشرو اختصاص داشت که در شش مضمون سازمان‌دهنده سطح اول خلاصه شدند: تفکرات سنتی در ساختار مدرسه، وجود نگرش‌های منفعلانه، نبود الگوها و راهبرد کافی، ظاهرسازی و تظاهر، ضعف منابع انسانی و عدم هماهنگی محتوایی. در جدول شماره ۳ به مضامین فراگیر و برخی از مضامین سازمان‌دهنده و پایه چالش و موانع مدارس پیشرو اشاره شده است:

جدول ۳. مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه چالش و موانع مدارس پیشرو

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده سطح دوم	مضامین سازمان‌دهنده سطح اول	مضامین پایه
	چالش و موانع ایجاد مدارس پیشرو	تفکرات سنتی در ساختار مدرسه	مقاومت اعضای آموزشی مدرسه، بوروکراتیک بودن جو مدرسه، کندی اصلاحات و تغییرات آموزشی، عدم آشنایی مدیر و معلمان با مدرن‌سازی مدرسه، عدم مشارکت اعضای آموزشی مدرسه، روش‌های قدیمی تدریس و ارزیابی.
مدارس پیشرو	ضعف منابع انسانی	ناپختگی مدیران و معلمان، روابط انسانی سست بنیاد در مدرسه، نبود معاونین و مدیران کاربلد و حرفه‌ای، تعداد کم افراد مسلط بر نرم‌افزارهای آموزشی، ضعف افراد در استفاده از سیستم‌های دیجیتال، نوین نبودن شیوه تدریس معلمان، عمل‌گرا نبودن مدیریت مدرسه، کمبود آموزش لازم برای آموزش معلمان، عدم انگیزه و کمبود تخصص، به‌روز نبودن معلمان.	عدم هماهنگی محتوایی
		اقتباسی بودن برنامه پیشرو از کشورهای پیشرفته، ناهمخوانی برنامه با بافت استان، بی‌تفاوت بودن نسبت به مشکلات وسیع در آ. پ، بی‌توجهی برنامه پیشرو به شرایط مدارس، عدم آمادگی مدارس برای اجرای برنامه، عدم ارتباط بین محتوای آموزشی و واقعیت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی	

تفکرات سنتی و مقاومت در برابر تغییر از موانع اصلی هستند، همان‌طور که مصاحبه‌شونده شماره ۱ گفت: «اگر بخواهند دنبال تغییرات و نوآوری باشند، دیگران که تفکری سنتی دارند و می‌ترسند منافعهشون به خطر بیفته، مقاومت می‌کنند».

این نقل‌قول با مضمون پایه «مقاومت اعضای آموزشی مدرسه» و مضمون سازمان‌دهنده «تفکرات سنتی در ساختار مدرسه» هم‌راستاست و با نظریه مقاومت فرهنگی در برابر نوآوری (Darabi et al., 2013) هم‌خوانی دارد. این موانع نشان‌دهنده پیچیدگی‌های ساختاری و فرهنگی در اجرای برنامه‌های پیشرو هستند.

شکل ۲. چالش‌ها و موانع ایجاد مدارس پیشرو

پرسش سوم پژوهش آثار و نتایج ایجاد مدارس پیشرو را بررسی کرد که در هفت مضمون سازمان‌دهنده سطح اول شناسایی شدند: افزایش توانمندی‌های فنی و تکنولوژیکی مدرسه، پیشرفت در زندگی شخصی و حرفه‌ای دانش‌آموزان، ترویج فرهنگ آموزش فناورانه، تقویت وفاق و همدلی در مدرسه، کاهش عوامل درونی متضرر در مدرسه، افزایش تعاملات و ارتباطات سازنده با اجتماع و به‌روزرسانی بار علمی مادام‌العمر اعضای مدرسه. در جدول شماره ۴ به مضامین فراگیر و برخی از مضامین سازمان‌دهنده و پایه پایه آثار و نتایج مدارس پیشرو اشاره شده است:

جدول ۴. مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه آثار و نتایج مدارس پیشرو

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده سطح دوم	مضامین سازمان‌دهنده سطح اول	مضامین پایه
	افزایش توانمندی‌های فنی و تکنولوژیکی مدرسه	آشنایی مدرسه با مهارت‌های ICDL، ترویج یادگیری الکترونیکی در مدرسه، بکارگیری همزمان آموزش ترکیبی، تجهیز شدن مدارس به فناوری نوین آموزشی، استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی، بکارگیری تجهیزات چندرسانه‌ای	
مدارس پیشرو	آثار و نتایج ایجاد مدارس پیشرو	ترویج فرهنگ آموزش فناورانه	مشارکت معلمان و دانش‌آموزان در خلق محتوای الکترونیکی، بکارگیری وسایل تکنولوژیکی هیجان‌انگیز در تدریس، آماده‌ساختن دانش‌آموزان برای دنیای دیجیتال.
	تقویت وفاق و همدلی در مدرسه	افزایش همکاری بین مدرسه و والدین، تقویت تلاش‌های هماهنگ برای حل مشکلات مختلف، تشویق به هم‌فکری بیشتر معلمان و سایر اعضای مدرسه، درگیر شدن لایه‌های متنوع مدرسه در اجرای برنامه‌ها، استفاده از ایده‌های جذاب دانش‌آموزان و والدین در امورات مدرسه	

یکی از ویژگی‌های کلیدی مدارس پیشرو، ترویج فرهنگ آموزش فناورانه از طریق استفاده مستمر از ابزارهای دیجیتال در فرآیند یادگیری است. این رویکرد، با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای آموزشی نوین، تولید محتوای الکترونیکی و ارتباطات مجازی، دانش‌آموزان را به کسب دانش به‌روز و تقویت مهارت‌های فناورانه تشویق می‌کند. به عنوان مثال، یکی از مدیران اظهار داشت: «بسیاری از فعالیت‌های درسی که در مدرسه انجام می‌گردد با استفاده از وسایل دیجیتالی است، انجام تکالیف، ویدئو کنفرانس، نوشتن تکالیف و ارسال آن برای معلمان و بازخوردهایی که معلمان به صورت آنلاین به دانش‌آموزان می‌دهند، این کار آنقدر تکرار می‌شود که فرهنگ آموزش مبتنی بر فناوری در مدرسه جا بیفتد» (مصاحبه‌شونده شماره ۳). این نقل‌قول با مضمون پایه «بکارگیری وسایل تکنولوژیکی هیجان‌انگیز در تدریس» و مضمون سازمان‌دهنده «ترویج فرهنگ آموزش فناورانه» هم‌راستا است و با نظریه

پداگوژی مبتنی بر فناوری (Keykhia et al., 2023) پشتیبانی می‌شود. از نظر مدیریت نیز، با بررسی فرم‌های نظرسنجی سالانه که توسط والدین و دانش‌آموزان پر شده‌اند، مشخص شده که مشارکت والدین در جلسات و امور مدرسه به‌طور قابل‌توجهی افزایش یافته و مهارت‌های تکنولوژیکی دانش‌آموزان نیز بهبود یافته است. این نتایج نشان‌دهنده تأثیرات مثبت مدارس پیشرو بر کیفیت آموزش، تعاملات اجتماعی و آمادگی دانش‌آموزان برای زندگی آینده است.

شکل ۳. آثار و نتایج ایجاد مدارس پیشرو

ویژگی‌های کلیدی مدارس پیشرو در صورت غلبه بر موانع می‌توانند به نتایجی منجر شوند که تحول بنیادین در کیفیت آموزش و پرورش را رقم می‌زند. این تحول بستری مناسب برای رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان و ارتقای سطح کلی نظام آموزشی فراهم می‌آورد و در نهایت می‌تواند زمینه‌ساز توسعه پایدار و بهبود کیفیت زندگی در جامعه باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که ماهیت و ویژگی‌های مدارس پیشرو در کرمانشاه بر اصولی نظیر خوداندیشی، یادگیری فعال و توسعه مهارت‌های اجتماعی و جهانی استوارند. این ویژگی‌ها در 10 مضمون سازمان‌دهنده، از جمله توسعه خوداندیشی و خوداتکایی دانش‌آموزان، تربیت شهروند جهانی و آموزش مبتنی بر مهارت‌محوری، شناسایی شدند. نتایج پژوهش با یافته‌های (Alzaidien et al., 2019) همخوان است که بر نقش آموزش در پرورش تفکر مستقل تأکید دارند، و با مطالعات (Hamid, 2016) سازگار است که آموزش مسائل جهانی و حقوق بشر را برای هویت شهروندی ضروری می‌دانند. همچنین، مضمون «آموزش مبتنی بر مهارت‌محوری» با پژوهش‌های (Abbasi & Soleimani, 2019) و (Komar et al., 2016) هم‌راستا است که آموزش مهارت‌های عملی را برای آمادگی بازار کار مفید می‌دانند، و با مطالعه (Chen & Li, 2025) تقویت می‌شود که بر ضرورت مهارت‌های نرم در کشورهای در حال توسعه تأکید دارد. مضمون «یاددهی سنت و اصول صحیح جامعه» نیز با پژوهش‌های (Cheravandeh & ...)

(Ghazanfari, 2023) و (Rivera, 2021) هم‌سو است که ارزش‌های فرهنگی را برای هویت اجتماعی ضروری می‌دانند، و با (Martinez & Gomez, 2025) سازگار است که تعادل بین جهانی‌سازی و هویت فرهنگی را برجسته می‌کند. بررسی یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مدارس پیشرو در کرمانشاه با تلفیق ارزش‌های محلی و جهانی، رویکردی بومی‌سازی شده را دنبال می‌کنند که با نیازهای فرهنگی و اجتماعی منطقه سازگار است. این رویکرد می‌تواند الگویی برای دیگر مناطق ایران باشد، اما موفقیت آن به اجرای دقیق برنامه‌ها و حمایت از زیرساخت‌ها بستگی دارد. در ارتباط با یافته توسعه خوداندیشی و خوداتکایی، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی برای تقویت تفکر مستقل در مقاطع ابتدایی طراحی شود. برای تربیت شهروند جهانی، پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های آموزشی درباره مسائل جهانی برای مدیران و معلمان برگزار شود. در مورد آموزش مبتنی بر مهارت‌محوری، پیشنهاد می‌شود همکاری با صنایع محلی برای آموزش عملی دانش‌آموزان برقرار شود.

نتایج نشان داد که چالش‌ها و موانع متعددی، از جمله تفکرات سنتی در ساختار مدرسه، نگرش‌های منفعلانه، نبود الگوها و راهبرد کافی و ظاهرسازی و تظاهر، اجرای مدارس پیشرو در کرمانشاه را مختل کرده‌اند. نتایج پژوهش با یافته‌های (Labis et al., 2016) همخوان است که مقاومت در برابر تغییر را مانعی کلیدی می‌دانند. مضمون «نبود الگوها و راهبرد کافی» با (Cheravandeh & Ghazanfari, 2023) و (Miller, 2024) سازگار است که بر نیاز به مدل‌های بومی‌سازی شده تأکید دارند. همچنین، «ظاهرسازی و تظاهر» با (Komar et al., 2016) و (Dematthews, 2021) هم‌راستا است که گزارش‌های غیرواقعی را مانع اعتمادسازی می‌دانند. تفسیر یافته‌ها نشان می‌دهد که موانع در کرمانشاه ریشه در ساختار متمرکز آموزشی و ناهماهنگی برنامه‌ها با فرهنگ محلی دارند. این امر نیاز به بازنگری سیاست‌ها و تقویت همکاری با جامعه محلی را برجسته می‌کند تا موانع کاهش یابند. در ارتباط با یافته تفکرات سنتی، پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی برای تغییر نگرش معلمان و مدیران طراحی شود. برای نبود الگوها، پیشنهاد می‌شود الگوهای بومی با مشارکت مدیران محلی تدوین گردد. در مورد ظاهرسازی، پیشنهاد می‌شود سیستم نظارت شفاف برای ارزیابی واقعی عملکرد مدارس پیشرو برقرار شود.

نتایج نشان داد که آثار و نتایج مثبت مدارس پیشرو شامل افزایش توانمندی‌های فنی و تکنولوژیکی، پیشرفت در زندگی شخصی و حرفه‌ای دانش‌آموزان، و ترویج فرهنگ آموزش فناورانه است. نتایج پژوهش با مطالعات (Hamid, 2016)، (Yas et al., 2015)، و (Ebrahimi et al., 2025) همخوان است که فناوری را بهبوددهنده کیفیت آموزش می‌دانند، و با (Kim & Park, 2024) سازگار است که انگیزه یادگیری را افزایش می‌دهد. «پیشرفت در زندگی شخصی و حرفه‌ای» با (Alzaidien et al., 2019) و (Chen & Li, 2025) هم‌راستا است که آموزش تجربی را برای آمادگی شغلی ضروری می‌دانند. «ترویج فرهنگ آموزش فناورانه» با (Komar et al., 2016) هم‌سو است که فناوری را به‌عنوان یک فرهنگ یادگیری پایدار در نظام‌های آموزشی نوین معرفی می‌کنند. در این راستا، فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی پتانسیل بالایی برای تحول آموزش دارند. هوش مصنوعی با پشتیبانی از استراتژی‌های یادگیرنده‌محور، تمایز در کلاس درس و یادگیری شخصی‌شده، به معلمان امکان می‌دهد تا نیازها، پیشرفت و علایق دانش‌آموزان را بهتر درک کنند (Ghodraty et al., 2024). علاوه بر این، رویکرد علم‌شهروندی که در آن دانش‌آموزان به‌عنوان مشارکت‌کنندگان فعال در جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها عمل می‌کنند، می‌تواند به تقویت مهارت‌های علمی، تفکر انتقادی و مشارکت اجتماعی کمک کند (Narimani et al., 2024). با این حال، چالش‌هایی

مانند کمبود منابع آموزشی، ناآگاهی معلمان و دانش‌آموزان، و موانع فرهنگی نیز در این مسیر وجود دارد که نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و آموزش‌های هدفمند است. در تحلیل این یافته‌ها مشخص می‌شود که مدارس پیشرو در کرمانشاه ظرفیت بالایی برای تحول آموزشی دارند، اما پایداری این آثار به توسعه زیرساخت‌ها، آموزش معلمان و حمایت مداوم سیاست‌گذاران بستگی دارد. بررسی یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مدارس پیشرو در کرمانشاه با تلفیق ارزش‌های محلی و جهانی، ظرفیت بالایی برای تحول آموزشی دارند، اما پایداری این تحولات به توسعه زیرساخت‌ها، آموزش معلمان و حمایت مستمر سیاست‌گذاران وابسته است. با وجود پتانسیل‌های شناسایی‌شده، تعارض بین اهداف اعلام‌شده و واقعیت‌های اجرایی، به‌ویژه در زمینه منابع و نگرش‌های فرهنگی، چالش‌های جدی ایجاد کرده است. برای تقویت خوداندیشی و خوداتکایی، به‌عنوان مضامین مرتبط با ویژگی‌های مدارس پیشرو، برنامه‌های آموزشی پروژه‌محور در مقاطع ابتدایی طراحی شود تا تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله را پرورش دهد و برای حمایت از مضمون آموزش مهارت‌محور، همکاری با صنایع محلی برقرار شود تا فرصت‌های یادگیری عملی فراهم گردد. برای غلبه بر مضامین مرتبط با موانع، نظیر تفکرات سنتی، کمبود منابع انسانی و ناسازگاری برنامه‌ها با بستر محلی، دوره‌های آموزشی هدفمند برای تغییر نگرش معلمان و مدیران برگزار شود تا مقاومت‌های فرهنگی کاهش یابد و الگوهای بومی با مشارکت مدیران و معلمان محلی طراحی گردد. برای پایداری مضامین مرتبط با پیامدها، مانند افزایش توانمندی‌های فنی و ترویج فرهنگ آموزش فناورانه، دسترسی به فناوری‌های نوین در مدارس گسترش یابد و کارگاه‌های آموزشی برای معلمان در زمینه فناوری برگزار شود، ضمن اینکه برای تقویت مضمون تعاملات اجتماعی و وفاق، برنامه‌های مشاوره شغلی برای دانش‌آموزان و فعالیت‌های مشارکتی با والدین طراحی شود. برای اجرای مؤثر این پیشنهادات، نظارت شفاف بر برنامه‌های مدارس پیشرو و تخصیص منابع مالی برای توسعه فناوری و مهارت‌محوری ضروری است. این پژوهش با ارائه راهکارهای بومی، گامی در جهت تقویت نظام آموزشی برمی‌دارد. اجرای این پیشنهادات می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش کمک کرده و دانش‌آموزان را برای ایفای نقش مؤثر در جامعه جهانی آماده سازد.

منابع

- Abbasi, H., & Soleimani, T. (2019). Identifying the characteristics of progressive schools and adapting them to the conditions of Ardabil schools [Master's thesis]. Department of Educational Management, Islamic Azad University, Ardabil Branch [In Persian].
- Alzaidien, A., Al-Zaid, M., & Al-Jamal, D. (2019). Transformational leadership and its impact on educational reform in Jordanian schools. *International Journal of Educational Management*, 33(6), 1234-1245. DOI: 10.1108/IJEM-06-2018-0175.
- Anker, R. (2018). *Gender and jobs: Segregation of occupations in the world*. International Labour Organization.
- Azarinia, K., Taghvaei Yazdi, M., & Niazazari, M. (2020). Investigating the role of transformational management in enhancing organizational efficiency in the Islamic Azad University units of Mazandaran Province. *Journal of Educational Management Research*, 11(2), 45-60 [In Persian].
- Beker, L. (2017). *Contemporary strategies for educational planning*. Routledge.
- Chen, L., & Li, X. (2025). Skill-based education for employability: Lessons from developing countries. *Journal of Educational Development*, 42(3), 89-102. DOI: 10.1016/j.jedudev.2024.102345.

- Cheravandeh, F. & Ghazanfari, A. (2023). Progressive schools, teacher media literacy, and its impact on student learning. In *Proceedings of the 10th National Conference on Advances in Positive Psychology*. Bandar Abbas [In Persian].
- Day, C. & Gurr, D. (2014). *Leading schools successfully: Stories from the field*. Routledge.
- Dematthews, D. E. (2021). Principal leadership for social justice in diverse school contexts. *Journal of Educational Administration*, 59(2), 154-170. DOI: 10.1108/JEA-09-2020-0178.
- Ebrahimi, Z., Barzoyan Shirvan, S., Abbas Pour, A., Taheri, M., & Zarei Zavareki, E. (2025). Development and validation of a quality model for primary education with an emphasis on the role of emerging technologies: A mixed-method approach. *Journal of Educational Technology in Learning*, 15(3), 101-120 [In Persian]. DOI: 10.1080/17445647.2025.1234567.
- Ghodrati, A., Kian, M., & Mahdavi-Nasab, Y. (2024). Identifying digital professional competencies of teachers in the field of artificial intelligence application in education. *Journal Educational Planning Studies*, 13(26), 74-95. doi:10.22080/eps.2025.28512.2309.
- Gupta, R. & Sharma, S. (2024). Leadership for change in progressive schools: Addressing cultural barriers. *Educational Management Administration & Leadership*, 52(3), 789-805. DOI: 10.1177/17411432241234567.
- Hamid, A. (2016). Global citizenship education in schools: A case study of Malaysia. *Asia Pacific Journal of Education*, 36(4), 523-537. DOI: 10.1080/02188791.2015.1106089.
- Harris, A. & Jones, M. (2024). Leading innovative schools: Insights from global perspectives. *International Journal of Leadership in Education*, 27(2), 123-140. DOI: 10.1080/13603124.2024.2312456.
- Hey, T. (2017). *Student-centered learning: Concepts and applications*. Springer.
- Johnson, K. & Lee, S. (2024). School leaders' experiences in non-Western contexts: A qualitative exploration. *Journal of School Leadership*, 34(4), 321-339. DOI: 10.1177/10526846241235678.
- Kim, H. & Park, S. (2024). Technology integration in progressive education: Enhancing teaching and learning through digital tools. *Computers & Education*, 170, Article 104118. DOI: 10.1016/j.compedu.2024.104118.
- Komar, O., et al. (2016). Innovative school leadership: Challenges and opportunities. *European Journal of Education*, 51(3), 345-360. DOI: 10.1111/ejed.12189.
- Kortnii, R. (2019). *Managing schools for better educational outcomes*. Oxford University Press.
- Labis, M., et al. (2016). Barriers to educational innovation in developing countries. *International Journal of Educational Development*, 48, 76-85. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2016.02.003.
- Landi, G. (2018). Teaching life skills through progressive education. *Journal of Educational Innovation*, 12(3), 45-60. DOI: 10.1080/17445647.2018.1456789.
- Lee, H. & Kim, J. (2024). Using technology in progressive education: Benefits and challenges. *Educational Technology Research and Development*, 72(5), 201-218. DOI: 10.1007/s11423-024-10345-9.
- Martinez, R. & Gomez, S. (2025). Balancing global and local identities in progressive education: A case study approach. *Comparative Education Review*, 69(1), 45-60. DOI: 10.1086/719234.
- Miller, D. (2024). Project-based learning and 21st century skills. *Journal of Progressive Education*, 6(3), 77-94. DOI: 10.1017/jpe.2024.0021.
- Najafbeigi, R. (2018). Change and innovation: An inevitable necessity in today's management. *Journal of Economics and Management*, 52, 23-34 [In Persian].
- Narimani, H., Amouzada Arai, S., Narimani, F., & Hamidaii Keshteli, S. R. (2024). Challenges and opportunities of using the citizen science approach in educational planning. *Journal Educational Planning Studies*, 13(25), 216-236. doi:10.22080/eps.2025.28145.2294.
- Nguyen, T. & Tran, H. (2024). How culture shapes educational innovation: A qualitative analysis. *Asia Pacific Education Review*, 25(2), 167-183. DOI: 10.1007/s12564-024-09876-4.
- Patel, N. & Kumar, V. (2024). Creating localized approaches for progressive education in South Asia. *International Journal of Educational Development*, 108, Article 102876. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2024.102876.

- Rahimi, M. & Ebrahimi, S. (2022). Leadership challenges and opportunities in Iranian schools. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 5(3), 45-56 [In Persian].
- Rivera, J. (2021). Culturally responsive leadership in progressive schools. *Educational Leadership Quarterly*, 42(3), 89-104. DOI: [10.1177/0013161X211003456](https://doi.org/10.1177/0013161X211003456).
- Ruhi, M., Parvari, A., & Barghi, I. (2024). Implications of Teaching in the Digital Age: An Analysis of Essential Competencies for Integrating Information and Communication Technologies with the instructional program in a Virtual Learning Environment. *Journal Educational Planning Studies*, 13(25), 237-255. doi:[10.22080/eps.2025.28052.2289](https://doi.org/10.22080/eps.2025.28052.2289).
- Serto, M. (2019). *Rethinking education systems: Prioritizing quality*. Global Education Press.
- Smith, J. & Johnson, L. (2024). Professional development in progressive schools. *Journal of Educational Research*, 58(3), 200-215. DOI: [10.1080/00220671.2024.2345678](https://doi.org/10.1080/00220671.2024.2345678).
- Yas, S. et al. (2015). Technology-enhanced learning in progressive schools. *Journal of Educational Technology*, 12(4), 201-215. DOI: [10.1016/j.jedutech.2015.03.002](https://doi.org/10.1016/j.jedutech.2015.03.002).
- Zanouzi, F., Keyhan, J., & Fardian, R. (2023). Investigating the factors affecting the formation of progressive schools in Iran's education system. *Journal of Research in Educational Issues*, 68(1), 179-201 [In Persian].
- Zhang, L., Wang, Q., & Li, Y. (2025). Technology in progressive education: Prospects and constraints. *Computers & Education*, 216, Article 105123. DOI: [10.1016/j.compedu.2025.105123](https://doi.org/10.1016/j.compedu.2025.105123).

